

voor God den Heere, zijn eigen voordeel zoekt, en daartoe Gods rekeningen vervalscht, ze tot zijn eigen zaakjes makende, en op die manier de groote knoet en wanbetaler is bij God.

Hoe we het wenden of keeren — tot nu toe bleek dat heele spreekwoord over de secten als onbetaalde rekeningen der kerk gedacht buiten de gereformeerde grondgedachten om, of daarvan een aperte verloochening.

De secten, die zijn de wanbetalers. Aan haar deur moest het bordje hangen. Eerst dan kan men gaan praten over de rekeningen, die „de kerk” niet betaalt.

Dat laatste hopen wij de volgende week in een slotartikel te doen.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

Neen!

Jesus dan zeide tot hen: Kinderken, hebt gij niet eenige toespijs? Zij antwoordden Hem: neen. Joh. 20: 5.

Het was maar een zeer kort antwoord dat de discipelen, na een nacht van vruchteloos tobben om wat visch te vangen, van hun leeg schuit den vreemden vrager aan den oever antwoordden: neen!

Naar Oostersche breedsprakige beleefdheidsvormen gemeten, was het zelfs weinig correct, al willen wij er gaarne rekening mee houden, dat men, op een afstand van meer dan tweehonderd ellen over water, geen lange redeneeringen opzet.

Het was maar een enkele roep over de koude oppervlakte van het meer, terwijl het eerste zonnegoud door den mist boorde.

Doch, al was het slechts één woord, het kostte den jongeren van Jezus groote moeite het uit te spreken.

Want het hield de erkenning in dat zij, zeven klokke visschers, meesters in hun vak, bekend met al de geheimen van het vischrijke meer en met al de grillen van de saamscholende waterbewoners, heel een langen nacht zich voor niets hadden moe gemaakt, en wel telkens druipende notten hadden opgetrokken, maar zonder een enkele maal met eenige vangst verblijd te zijn. Ze hadden het niet willen opgeven; ze waren doornat van het zweeten, de roode striemen van de touwen stonden op hun polsen, nagels waren gescheurd, vingers bezeerd, de vorelste vuisten stijf van het trekken. Nu brak de morgen aan; nu liet de visch zich niet meer verschalken, want de zon ging branden op het water; ziet de teleurstelling op ieders gezicht; haal nu de netten maar in; van andere scheepjes roepen ze misshien: „fijne vangst, hè, vannacht!” En dat nu die vreemde man daar aan den oever nog vraagt: kameraads, heb jehi visch? dat maakt het nog erger. Anders hadden ze stil weg kunnen sluipen, maar nu moeten ze hun eigen schande en verdriet nog uitroepen. Is het wonder, dat ze wat gemelijk en kort terugschreeuwen: neen! Het viel niets mee voor bekwaame mannen dat te zeggen: neen! Waarom vraagt die man dat? uit nieuwsgierigheid, uit belangstelling, om wat te krijgen, of wat te koopen? In ieder geval, ze willen er niet om liegen: „neen, we hebben niets gevangen”. Zij weten niet dat het Jezus is, de beschikker over zee en visch en net en vangst en over heel hun leven, die door zijn vraag hen verootmoedigen en hen daarna zegenen wil. Zij tobben nog alleen.

Vele menschen in onzen tijd begrijpen zoo goed welken droeven onderklank dat neen! van de discipelen had, want zij moesten het zoo vaak onder soortgelijke omstandigheden naspreken. Ook zij tobben zich af voor een eerlijk stuk brood, zoeken zegen bij God, vertrouwen op Zijn hulp, maar als hun gevraagd wordt: hoe gaat het in uw vak, in uw zaak, in uw bedrijf? al wat beter? Neen! Nog geen spoor van verandering ten goede? Neen! Hebt ge al werk kunnen vinden? Neen!

Dat is allesbehalve aangenaam om te vertellen. Er zijn er, die zeggen: als ik zoo'n soort vrager aan zie komen, dan loop ik een straat om, want al dat neen zeggen vind ik afschuwelijk.

Laten zij nu eens bedenken dat ook hun vruchteloos getob van God is, leeg netten en leeg handen; en dat deze ook noodig zijn om ons te verootmoedigen, om ons te leeren gelooven dat Hij dichter dan tweehonderd ellen bij ons is, al onze moeiten en teleurstellingen, onze nooden en tegenheden kent, en dat, al is het vaak moeilijk er bij de menschen mee voor den dag te komen, het al verademing kan geven als we het tot Hem mogen zeggen: Heere, al weer niets gevangen! Hoe heerlijk dat we geloovig en afhankelijk biddend onzen nood Hem mogen klagen. Hoe spoedig kan dan door de gunst van God het leeg net zelfs boordevol worden. Als wij maar wachten willen op Zijn tijd: één woord, één wenk van Hem en de zegen stroomt toe.

Het sombere neen! wordt vervangen door het blijde: ja!

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

De Christelijke cultuur en de „theologie van de paradox”. (II).

De bedenkingen, die Dr Miskotte tegen het besproken boek heeft, raakten, gelijk wij hem hoorden verklaren, eigenlijk veel meer dan het boek zelf in engeren zin; ze keeren zich ook, en vooral, tegen het z.g. Neo-calvinisme, waarvan Dr Miskotte het besproken werk een specifieke uiting acht.

Het valt niet moeilijk, in te zien, dat de „bezwaren” van den recensent samenhangen met (ik zeg opzettelijk niet, dat ze ontleend zijn aan) de reeds min of meer verouderde eerste quasi-profetieën van de z.g. dialectische theologie.

Wilden wij op Dr Miskotte's opmerkingen ingaan zóó, dat over en weer het meningsverschil tot den bodem werd gepeild, dan zouden we hier breed moeten spreken over de dialectische theologie en haar grondgedachten. Wij laten dit evenwel na, omdat ons blad herhaaldelijk reeds daarover schreef, en daarin uitvoeriger was dan welk ander Nederlandsch orgaan ook.

Trouwens, het is niet noodig, de dialectische theologie hier breed tegenover de gereformeerde te stellen, om dan uit te maken, in hoeverre pro of contra te kiezen zou zijn. Deze laatste behandelingswijze zou zin hebben, indien Dr Miskotte's opvattingen consequent waren, en indien hij dan voorts begrepen had wat gereformeerd is.

Noch het eene, noch het andere is evenwel het geval.

a) Wat het eerste betreft: dat Dr Miskotte geen innerlijk-één beschouwing heeft, is niet verwonderlijk. Reeds als uit de ethische groep afkomstig theoloog ontbreekt hem daartoe de mogelijkheid. Dr Miskotte meent in de „Neo-calvinistische” zelf-verzekerdheid „een vlucht voor de nederheid en de(n) nood der kerk in deze wereld” te moeten zien; en daar zou over te praten zijn, indien de „nood der kerk” niet bij hem een benaming was óók voor de genadegiften, die God haar in Christus schonk. Maar nu hij over „den nood der kerk” zoo heel anders denkt dan wij, heeft het geen zin, hierover breed te spreken. Wel geven wij hem zijn verwijt in anderen vorm terug: naar onze meening is elke zelfverzekerde be- en veroordeeling van een theoloog van ethische origine „een vlucht voor de nederheid en den nood” van den ethisch-theologischen individu in de hedendaagsche wereld. Want niemand is onzekerder dan de ethische theoloog-van-heden; niemand is pijnlijker in een conflict met zijn erkende zoowel als niet-erkende leermeesters en geestverwanten gewikkeld dan hij; niemand staat dus erger bloot aan den import van buiten, dan hij. Reeds deze „nood” van den ethischen theoloog moest hem, op zijn eigen standpunt, tot den zwijger onder de vakgenooten maken. Het omgekeerde valt evenwel te constateeren: een zelf-verzekerde veroordeeling als van Dr Miskotte's hand thans verscheen komt „stellig mede uit het ressentiment” van theologisch-onverzekerd „groepsbewustzijn” op, en is een vlucht voor eigen nood.

Wij wezen hierop, niet om als vertegenwoordiger der gereformeerde „groep” wraak te nemen op een spreker uit het ethische „kamp”, maar alleen om de situatie te tekenen. Dr Miskotte is zoo onverstandig geweest, een poging te wagen tot verklaring van een hem vreemden gedachten gang langs psychologischen weg. Niet alleen langs groeps-psychologischen weg (zie boven) doch ook langs den weg van beoordeeling eener individuele ziel; hij probeert althans mijn eigen gedachten gang ook al te „verklaren” uit mijn „ziel”, al is hij gelukkig zoo verstandig geweest, toe te geven, dat hij daarvan nog niet al te veel begrepen heeft. Maar wij keeren het blaadje weer om, en geven weer Dr Miskotte's verwijten in anderen vorm hem zelf terug. Hij moest begrepen hebben, dat juist bij gereformeerden, die immers als „groep” redeneeren uit een wel-omschreven belijdenis, en ook bij verderen bouw zich binden aan een in zijn grondlijnen volstrekt on-dialectisch gedachtenschema, de „ziel” van den enkelen schrijver er minder toe doet, en de gemeenschappelijke beginselverklaring verklaren moet, hoe men, ook in verderen opbouw, tot zijn constructies komt. Was Dr Miskotte niet zulk een vreemdeling in zijn eigen land, en kende hij dus het Calvinisme, welks uitingen hij poogt te recenseren, dan zou hij daarmee gerekend hebben en zijn psychologie hebben achterwege gelaten. Maar dan zou hij tevens hebben begrepen, wat wij hem nu op onze beurt ook wel eens willen zeggen: dat men juist de uit het ethische „kamp” voortgekomen theologen psychologisch moet en mag verklaren in hun spreken en schrijven, zoowel in „groepsverband” als individueel. Want als groep zijn ze allerminst een eenheid; ze noemen zich „groep” zonder het te zijn, vormen een „kamp” zonder het te kunnen. In deze situatie nu, waarin de individuele theoloog zich op zichzelf voelt aangewezen en geautoriseerd, gaat de een her, de ander derwaarts. De een voelt de onmacht der „groep” tot wezenlijke groepsvorming als een gebrek, en zoekt naar een „theologia gloriae”, om

daarin het isolement van den enkeling te breken; de ander ontdekt te rechter tijd, dat er tegenwoordig een buitenlandsch profetie is opgestaan, K. Barth, die, met anderen in bond, elke „theologia gloriae”, elke theologie van verzekerdheden, en van rustig zelfbezit heeft in den ban gedaan, die het zoeken daarnaar als bewijs van absolute blindheid heeft veroordeeld, en die de onmacht tot groepsvorming tot macht, de verlegenheid tot ervaring van de werkelijkheid en van den wezenlijken nood geproclameerd heeft. Hij hoort die klanken, is niet instaat (krachtens zijn scholing, zijn omgeving, zijn dogmatisme) den inhoud daarvan principieel te toetsen aan een anderen, eigen, schematisch-opgebouwen geloofsinhoud en zal dus, al naar gelang zijn „aanleg” is, met de nieuwe beweging meegaan, en aan haar „leuzen” anderen gaan meten en beoordeelen.

En het gevolg is: tragisch misverstand en onverstand. Want terwijl Dr Miskotte nog bezig is met de uitgifte van zijn nieuwe buitenlandsche munt, zijn niet alleen de vrienden van zijn eigen kamp voor een niet zoo heel klein gedeelte overeengekomen, die buitenlandsche munt niet meer te accepteren (de „aanleg” immers van den eenen individualist is niet die van den ander?), doch hebben bovendien de buitenlanders, die de munt hebben gestempeld, al lang weer andere chich's voor andere munt vervaardigd en in gebruik genomen. Zoo staat het nu ook met Dr Miskotte's Barthianisme. Het is ongetwijfeld interessant te weten, hoe de ziel van Dr K. H. Miskotte anno 1933 zich nog aan Barthianismen bedrinkt, en daarin te midden van zijn groepsgeenoten zich nog altijd verbijzondert. Maar veel meer dan dat kunnen wij niet als kerkhistorische notitie registreren. Temeer niet, omdat wie de nieuwste publicaties der dialectische theologie met vrucht gevolgd heeft, er grondig van overtuigd is, dat ze al de mooie buitenlandsche termen, waarmee in 1933 Dr K. H. Miskotte thans nog in „Stemmen des Tijds” een breede groep van binnenlandsche Calvinisten te lijf gaat en veroordeelt als onmachtigen-tot-profetie, al lang door haar zelf practisch verloochend zijn, en soms zelfs ook woordelijk cadeau gedaan.

Want — als er één beweging onzeker is, en zelf almeer uiteenvalt en als groep onmachtig blijkt tot groepsvorming, dan is het de aanvankelijk tot frontvorming zoo bekwaam lijkende dialectische theologie. Ieder van deze groep woersprekt den ander, en zichzelf, en doet dit „met zooveel woorden”, en doet het nog veel sterker en radicaler zonder „zooveel woorden”.

In zulk een situatie doet het pijnlijk aan, den „hoogmoed” (in dit verband is dit een allesbehalve persoonlijk-krenkende qualificatie), ik zeg: den hoogmoed te ontdekken, die Dr K. H. Miskotte's optreden tegenover het Nederlandsche Calvinisme kenmerkt. Hoewel zijn situatie bedenkelijk veel gelijkt op die van den schildknaap uit de achterhoede van een zich onthindend „leger”, die met de wapenen zwaait, welke de voorhoede reeds heeft geworpen, toch durft Dr K. H. Miskotte over de Calvinisten dezer dagen oordeelen, dat in hen het profetisch karakter der kerk te zeer te loor ging. Hij weet niet, dat wat hij nog houdt voor „profeteeren” door hen, wier naam en leus hij opheft, reeds lang is prijsgegeven, of dubieus gesteld. Dr Miskotte móet weten, dat de z.g. Neo-calvinisten met nadruk hebben betoogd, dat zijn mooie theorie over den „nood” der kerk en over het oneindig kwalitatieve verschil tusschen God en mensch volstrekt onjuist is, het tegendeel van christelijke profetie. Wie daartegenover niets heeft gesteld tot nu toe, kan slechts zijn eigen „nood” miskennen, en daaruit „vluchten” in zijn „hoogmoed”, als hij aan hen wil demonstreeren, dat de vlam der profetie in de kerk is uitgedoofd. Want alles schreeuwt den dialectischen theologen toe, dat het voor hen tijd wordt, na te gaan, of hun „profeteeren” iets anders was dan nervositeit.

b) Evenwel, wie de vraag stellen moge, Dr Miskotte is er nog niet aan toe. Integendeel: hij is nog zoo naïef-overtuigd, te profeteeren, dat hij verzuimt na te gaan of zijn profetische getuigenissen inderdaad tegen een concrete, werkelijk bestaande gemeenschap-van-haeretici aanblijft. Jona kan op twee manieren ontrouw worden aan zijn roeping: hij kan passage nemen op een schip, dat geen enkel missionair station als haven aandoet, hij kan dus van Ninivé vluchten, maar hij kan óók een Ninivé fantaseeren, en dan daartegen „profeteeren”: zóó spreekt Jahwe. Dr K. H. Miskotte nu volgt zonder het te weten, de laatste methode.

Want hij kent de Neo-calvinisten niet. Wat hij van hen geloofd, dat is iets anders dan de werkelijkheid.

Ik zal evenwel enkele opmerkingen, die in dit verband te maken zijn, bewaren voor het volgend nummer.

K. S.

De voorstellen betreffende de uitbreiding van den bundel „Eenige Gezangen”.

Naar aanleiding van mijn vorig artikelje over dit onderwerp ontving ik van den heer C. Vos, organist der N. Zuiderkerk te 's-Gravenhage en voorzitter van het College van Organisten aldaar,

een kw. I 's G kw gez den mei 10 is org van ber rub sch C zelf had „St is c offi bij in l opg bij dus mel bun hier

ing te breken;
tegenwoordig
an. K. Barth
gloria glorio
en van rustig
die het zoeken
lindheid heeft
groepsvorming
aring van de
n nood gepro
is niet instaat
g, zijn dogma
pietel te toet
sch-opgebouw
ar gelang zijn
ting meegaan,
met en be

and en onver
bezig is mel
dsche munt,
a eigen kump
te overeenge
meer te ac
nden eenen
nder?), doch
die de munt
dere chiché's
a gebruik ge
Dr Miskotte's
interessant te
te anno 1933
en daarin te
ch nog altijd
it kunnen wij
eren. Temeer
ties der dial
gd heeft, er
moote buiten
Dr K. H. Mis
s" een breede
a te lijf gaat
stetie, al lang
zijn, en soms

er is, en zelf
achtig blijkt
vankelijk tot
dialectische
rsprekt den
zooveel woor
en radicaler

lijk aan, den
allesbehalve
zeg: den
f. Miskotte's
Calvinisme
enkelijk veel
it de achter
er", die met
e reeds heeft
kotte over de
d in hen het
te loor ging.
voor „profe
s hij opheft,
gesteld. Dr
so-calvinisten
noote theorie
het oneindig
mensch vol
stelijke pro
steld tot nu
skennen, en
als hij aan
der profetie
s schreeuw
et voor hen
steeren" iets

oge, Dr Mis
st: hij is nog
hij verzuimt
nissen inder
rkelijk be
aanbotst
worden aan
p een schip,
haven aan
en, maar hij
en daartegen
K. H. Mis
de laatste

iet. Wat hij
n de werke

, die in dit
het volgend

K. S.

ng van den

ikeltje over
er C. Vos,
venhage en
sten aldaar,

een schrijven, dat mij noopt nog even op de kwestie terug te komen.

Door de organisten der Gereformeerde Kerken te 's Gravenhage is ook nauwkeurig bestudeerd de kwestie der zangwijzen van de voorgestelde nieuwe gezangen en hun oordeel, dat aan de kerkera-den van Den Haag-Oost en Den Haag-West werd medegedeeld, bleek vrijwel overeen te stemmen met het mijne, gepubliceerd in „De Reformatie" van 10 Maart. Van eenigen invloed op elkaars oordeel is geen sprake, daar het rapport der Haagsche organisten was opgesteld vóór 10 Maart en ik van het rapport eerst op de hoogte kwam door een bericht in „De Bazuin" van 21 April onder de rubriek „Op en om ons erf" en het bovengenoemde schrijven van 16 April.

Over de melodie van „O hoe duister" hoe ontzettend" schijnt eenig misverstand te bestaan. Ik had ze aangezien in den bundel van Ds Douma „Stemmen des Heils" en deze melodie van Tollig is ook afgedrukt in „Organist en Eeredienst", het officiële orgaan van de vereniging van organisten bij de Gereformeerde Kerken. Bij de bespreking in Den Haag werd echter door een kerkeraadslid opgemerkt, dat in „Stem en Snaren", uitgegeven bij J. den Boer te Breukelen in 1882, den bundel dus, waarnaar het rapport verwijst, een andere melodie voorkomt. Daar het zeer moeilijk is den bundel „Stem en Snaren" te bemachtigen, zal ik hieronder de melodie even opnemen.

Het Kruis.

O hoe duis - ter, hoe ont - zet - tend,
Ziel - ver - scheen - rend, - hart - ver - plet - tend
Was dat schrik - ver - wek - kend uur;
Toen het vlek - loos Lam ge - slacht werd,
En de los - prijs aan - ge - bracht werd,
Der ge - van - gen - cre - a - tuur.

Hieruit blijkt, dat alle noten denzelfden tijdsduur hebben, zoodat mijn opmerking betreffende deze melodie, in mijn vorig artikel gemaakt, vervalt.

Een andere kwestie is, of de melodie mooi te noemen is. Opzettelijk heb ik de vorige maal me daarover niet uitgelaten, daar dan zeer verschillende beoordeelingen mogelijk zijn. Reeds vroeger noemde ik daar verschillende voorbeelden van. Zoo wordt de melodie van de Avondzang door sommigen zeer mooi geacht, terwijl anderen de melodie onzingbaar noemen en vervangen willen door een andere. Waar de Haagsche organisten echter zich ook in dezen uitgesproken hebben, lijkt het me wel gewenscht, hun meening althans even weer te geven. In plaats van de boven afgedrukte melodie voor „O hoe duister, hoe ontzettend" geven ze de voorkeur aan de melodie van Gezang 247. De melodie uit „Stem en Snaren" is dan ook een zeer vreemd product. Zien we naar de eindnoot en de voortekens, dan zouden we tot de conclusie komen, dat de melodie geschreven was in g kleine tertis, wat in overeenstemming is met den laatste regel. Bezien we echter de andere regels, dan blijkt dat die daarmee een scherpe tegenstelling vormen. De derde en vierde regel beginnen met f, wat in g klein moeilijk denkbaar is en ook zelfs als we zouden beweren, de melodie is in g aeolisch gedacht, met een toevallige verhooging van de f in den laatste regel, blijkt harmonisatie volgens deze toonladder precar, daar alle regels, met uitzondering dan van den laatste, in bes groote tertis zijn gedacht.

De door Deputaten voorgestelde melodie voor Jesaja 9:6 willen de Haagsche organisten vervangen door de melodie van Gezang 68, een melodie, die onder ons ook wel bekend is, (de woorden van Gezang 68 zijn: „Zalig, zalig niets te wezen, in ons eigen oog voor God) en beter bij de woorden past dan de melodie van Ps. 146. Waar geklaagd wordt over het gering aantal melodieën, dat bruikbaar is, wordt dan bovendien dat aantal met één uitgebreid. In plaats van de voor de berijming van Jesaja 35 voorgestelde melodie, wordt de melodie van Gezang 54 genoemd, terwijl men de door Deputaten voorgestelde melodie voor Lofzang ongeschikt acht, doch daarvoor geen andere melodie heeft kunnen vinden.

Ik meen, dat den Haagschen organisten een woord van dank toekomt voor hun arbeid en hun voorstellen een ernstige overweging verdienen.

Bussum.

D. STROO.

LITERATUUR EN KUNST

De dood van het vitalisme.

Bij wat ik in voorafgaande artikelen aantekende over de vitalistische kunst, moet nog iets worden gevoegd over de quaestie, die momenteel aan de orde is: „de dood van het vitalisme" (niet: voor het vitalisme, zoodat op het slot van 't vorige artikel werd aangekondigd).

Met dat „momenteel aan de orde" bedoel ik, dat in den laatsten tijd in enkele tijdschriften onder dit opschrift over vitalisme geschreven wordt. Pater J. v. Heugten zette den strijd in met een artikel in de Februari-afllevering van het Roomsche-Katholieke maandschrift „Boekenschouw" en H. Marsman en E. du Perron dienden van repliek in het Aprilnummer van „Forum", terwijl de eerste aankondigde er „elders" op te zullen doorgaan.

Het gaat in dit geding over het vitalisme in de dichtkunst uit de middenjaren van het vorige eeuwen. Onder leiding en aansporing van Marsman was in die jaren de poëzie in tijdschriften als „De Nieuwe Kroniek", „De Gemeenschap" e.d., van vitalistisch karakter. Jongere dichters als Slauerhoff, Willem Elsschot, Chr. de Graaff, Hendrik de Vries, S. Vestdijk, H. Roland Holst, Andries de Hoghe, Gerard Wijdeveld e.d. gaven daar (en in verzamelde bundels) verzen, waarvan de vorm bijnaak, maar de hevige levensspanning, „het wezenlijke", hoofdzak was. Het leven „zelf" was inhoud en doel en in een steeds zich versnellend tempo werd, onder aanvering van Marsmans „zweepslag", gelijk Van Heugten plastisch zegt, gejaagd naar het intens „belevens" van alle levensverschijnselen en levensvraagstukken, dwars door conventies en tradities heen.

Over deze vitalistische poëzie loopt de quaestie. Van haar zegt Van Heugten dat ze dood is, dood-gegaan aan onmatige kracht-vertering. Den geest van deze poëzie diagnostiseert hij aldus: „Wie wil meetellen, wie voor „vol" gelden wil, zorg voor alles niet serieus te zijn, niet „grave", liever zijn ziel aan den duivel te verkoopen, dan meeneens met iets te maken. Menschen, die het serieuze standpunt overwonnen hebben, die alle dogmatisme, humanisme, aestheticisme, idealisme hebben afgezworen... zulken (zijn) „kerels". Men is destomeer „kerel", naar gelang men verder van een normale menscheijkheid afstaat, zijn gevoels aan corruptheden gewend heeft, cynischer staat tegenover wat gewoonlijk eerbied afdwingt. „Zij" (dat zijn in het verband bepaalde dichters, maar het geldt blijkens den opzet van het artikel van al de genoemden) „zij bewaren hun eerbied voor het werkelijk „grootte", een uitgelezen iets, dat slechts na veel bedenkelijke initialies te ontmaskeren is. Zij doen trouwens graag aan ontmaskeringen. Zij zien alles gemaskerd en het is hun een wellust de dingen te demaskeeren. Het heerlijkste op aarde, het eigenlijke, het eenig „grootte" is te ontmaskeren, ook het „grootte" te ontmaskeren, zoodat er niets meer overblijft. De slang heeft zichzelf verslonden". En deze diagnose, die krachtens den inhoud van het artikel een lijkschouw is, eindigt in een vaststellen van de doodsoorzaak: „apothecose van averechtsche burgerlijkheid"... „uitvloei van bedwelmende hersens en bedorven magen"... „het vitalisme van voor enkele jaren is geëindigd in een dans macabre..."

Op dezen alleszins gerechtvaardigden aanval reageert E. du Perron in een aantal dikke termen, die intusschen niets zeggen, maar reageert ook Marsman in een tegenartikel onder hetzelfde opschrift „De dood van het vitalisme", waarin hij aan Van Heugten toegeeft, dat het vitalisme dood is. „Het vitalisme, als theorie van de vitaliteit, als ideaal van een krachtige jeugd, ontstaan in mij, omdat in de werkelijkheid die vitaliteit er niet was, ja, dat vitalisme is dood. Het is een fase van mijn leven geweest, een wanhoopskreet, een leus van bezieling, een machtspreuk, een tooverwoord — maar het is geheel zonder werking gebleven... „Ik heb gehoopt, dat de brand die in mij en in enkele anderen brandde over zou slaan op een groep, op een jeugd, en een vuur zou worden dat ons leven, ons werk doorgloeien zou met een bij vele schakeering eendere vlam. Deze droom heeft heel kort geduurd; ik heb links en rechts vrienden en vijanden, ook van mijn generatie, zien worden tot sterke belangrijke individuen, maar van een gemeenschap heb ik weinig of niets gezien of gevoeld..."

Met deze verklaring van den man, die indertijd den „zweepslag" gaf, — een verklaring, die sommige navolgers onder de jonge christelijke dichters zich voor gezegd kunnen houden — is het pleit beslecht. Het vitalisme als theorie, zoodat men het in de poëzie van de midden-twintiger-jaren gestalte poogde te geven, is dood, omdat men het snelle tempo niet kon bijhouden en in zijn levensjacht aan zichzelf voorbijliep, omdat het meer een élan, dan een vruchtbare houding betekende, zoodat Van Heugten schrijft, omdat het ultiem was van een generatie, die „met het leven zelf geen raad

wetend, een elixer (zocht) dat het nog leefbaar (zou) maken".

Intusschen moet men ten dezen wel onderscheiden.

Het vitalisme als theorie, als streven om door de dingen heen te breken met een opzettelijke negatie van het geworden, is in cynisme, ontgoocheling en denatureering doodgelopen. Maar het vitalisme als richting, als internationale strooming, is wat anders, dan dit persoonlijk streven en daarom heeft de quaestie „de dood van het vitalisme" slechts ten deele betrekking op de stof die ik in deze artikelenserie behandel: de proza-literatuur der nieuwe zakelijkheid. Zowel in de poëzie van dezen tijd (b.v. in „Maria Lecina" van Werumeus Buning) als in het proza manifesteert zich het vitalisme als richting, maar dat is dan niet het exclusieve van de door Van Heugten getypeerde „kerels", wier negatief en zin-loos streven dat besloten ligt in het karakter van den mensch-van-na-den-oorlog, zoodat ik dat in de voorafgaande artikelen heb aangegeven. Het vitalisme als een willen-beleven, dat is, opmerken, doorgronden, ervaren, zoeken naar verborgen krachten en achter uiterlijkheid verborgen innerlijk, dat is niet dood, maar is zelfs een van de praeagnante vormen van nieuwe-zakelijkheidsproza.

Metterdaad is dat vitalisme iets anders, gelijk ik boven zei, dan wat in de vaderlandsche poëzie van rondom 1925 er onder werd verstaan en dat een specialité was van Marsman, naar hij zelf schrijft op het slot van zijn artikel („le vitalisme, c'était moi"). Het vitalisme is een zoeken, maar dan zonder de pretenties van de „kerels", in verband met al de nieuwe „verkeersmiddelen" op geestelijk en cultureel terrein. En van het buitenland, waar het zijn oorsprong heeft, is het naar hier overgekomen, nu, in de allerlaatste jaren.

Reportage en filmische kunst hebben het doen ontstaan, omdat die op het zwerven, het beloven gebaseerd zijn. En nu is er wel verband met het dood-gegane dusgenaamde vitalisme, in-zooverre het ook door-breken wil door het bestaande en eveneens wortelt in levens-onvrede, maar het is niet een specialité doch een strooming, niet een opzettelijkheid, doch een consequentie, niet een begrensd-Nederlandsch, maar een onbegrensd-internationaal verschijnsel. En dus past het in het verband van mijn „aanteekeningen" om er op te wijzen, dat de quaestie, die momenteel aan de orde is over den dood van het vitalisme, niet, althans slechts in geringe mate raakt dat, wat in het proza der nieuwe zakelijkheid vitalisme heet. Zoodat de kunst der nieuwe-zakelijkheid in 't algemeen den invloed heeft ondergaan van expressivisme, futurisme en kubisme, die zelf dood zijn, zoo heeft het vitalisme der nieuwe zakelijkheid in zijn Nederlandsche vertegenwoordiging (Den Doollaard, Kuyle e.d.) wel reflexen van, maar is niet identiek aan het vitalisme der Marsman-groep, dat dood is. Bij het veelszins nog onzekere van de verschijnselen der nieuwste literatuur moeten we in elk geval zooveel mogelijk verwarring van begrippen zien te voorkomen.

...

Evenwel, het anders-zijn van het hedendaagsch vitalisme wil nog niet zeggen, dat het principieel beter is. Het moge minder negatief, minder gewild zijn en geen „kerels"-pose, het moge meer levenskracht hebben en zeker ook meer culturele waarde, principieel beter is het niet. Van ethisch-religieuze zijde gezien is dit vitalisme, in zijn zoeken van leefkracht en leefdrijf, in zijn absoluut zich oriënteren op den „onhenaamharen levensgloed", even verwerpelijk, wijl even band-loos, als het dusgenaamde vitalisme der poëzie. Het wortelt trouwens in dezelfde levenshouding: die van ontevredenheid met en twijfel aan de bestaande waarden en gaat in dezelfde richting: die der autonomie, der zelfbeschikking en zelfbestemming. Juist dat „zoeken" in eigen wegen en volgens eigen wensch, naar de essentiële „waarden" van het leven, dat kenmerkend is voor het vitalisme, maakt de tegenstelling tusschen vitalisme en christendom onverzoenlijk. Want dat is de tegenstelling tusschen het die-seitige en het jen-seitige.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Onbevredigende bestrijding.

(Antwoord aan den Heer I. Stap.)

V.

De taak der Kerk. I.

Nu nader over de taak der Kerk. Alweer beweert de Heer Stap, dat ik „in conflict (kom) met onze Geref. Theologen". En dan wordt van alle theologen, die men verwacht te zien aangevoerd, er net één genoemd (t.w. Ds Hoekstra). Van dien eenen krijgen we twee citaten. Het eerste citaat zegt letterlijk niets in het hier in geding zijnde debat. Althans niet voor den Heer Stap, wel voor